

Ohlédnutí za entomologickými exkurzemi České společnosti entomologické 2025

I v r. 2025 Česká společnost entomologická (ČSE) pořádala tradiční vycházky za hmyzem (a dalšími bezobratlými) pro širokou veřejnost. Celkem pod hlavičkou ČSE proběhlo 20 exkurzí v různých částech republiky. Jako již tradičně byl nejvyšší počet na území Prahy, která jednak finančně podporuje jejich konání prostřednictvím grantů vyhlášených Magistrátem hlavního města Prahy, a jednak je velká část vedoucích koncentrována právě v Praze. O to více si ceníme zapojení regionálních entomologů, kteří s vycházkami pomáhají a pořádají je i v jiných částech republiky.

Počet exkurzí během sezony se v uplynulých letech ustálil okolo čísla 20. Přičteme-li k tomu i několik neveřejných akcí určených zejména pro školy, je kapacita současných vedoucích prakticky vyčerpána a bez nových sil již nebude moci být navyšována. Co ovšem stoupá stále, je zájem veřejnosti. Celkový počet návštěvníků exkurzí sice již drasticky neroste, vzhledem ke konstantnímu počtu akcí, ale průměrná návštěvnost se přece jen pozvolna zvyšuje. V uplynulém roce činila 25 lidí na exkurzi, celkem zhruba 500 zájemců za celý rok – to považujeme za dobrou známku našemu

snažení. Řada lidí se také opakovaně vrací, a to i v průběhu několika let.

Pokud bychom hodnotili exkurze jako takové, aniž bychom zahlcovali výčet navštívených lokalit a seznamy pozorovaných druhů, je třeba rozhodně zmínit fenomén „speciálních exkurzí“. Tradiční vycházky jsou vesměs zaměřeny na zajímavé, často chráněné lokality a prezentaci co největšího počtu zástupců hmyzu. Pomocí standardních metod odchytu hmyzu, často v silné spolupráci se všemi účastníky, je nacytána a prezentována celá plejáda roztočivých hmyzích druhů, ale i dalších bezobratlých. Vedoucí exkurze přítomným představuje odchycené exempláře a uvádí různé zajímavosti z jejich života, nebo proč právě tyto druhy nacházíme v daném biotopu. Podobný styl exkurzí je často veden i pro studenty různých přírodovědných oborů na vysokých školách.

Ukazuje se však, že veřejnost zaujmou i neobvyklé akce, byť by na nich účastníci viděli jen jeden druh hmyzu. A právě jejich obliba výrazně stoupá.

Chceme-li postavit celou exkurzi na jediném hmyzím zástupci, musí to být vpravdě ikonický a charismatický druh. Zároveň je

1 Původce zkázy staletých dubů – tesařík obrovský (*Cerambyx cerdo*).

Foto P. Šípek

2 Padlý velikán, který hostil tesaříky obrovské nejméně 50 let.

Foto Z. Kotyková Varadínová

třeba jít „na jistotu“, aby šance na jeho nalezení byla vysoká. Nabízejí se třeba roháč obecný (*Lucanus cervus*) a tesařík obrovský (*Cerambyx cerdo*).

I když jsme byli ze začátku plánování těchto exkurzí trochu skeptičtí, částečně kvůli hrozbě nevyzpytatelných letních přeháněk, účast nám vyrazila dech. Zejména vycházky za roháči na pražský Petřín patří jednoznačně k nejnavštěvovanějším vůbec. Zatímco obvykle dorazí v průměru zhruba již zmíněných 25 účastníků, na roháče do Kinského zahrad se přišla opakovaně podívat téměř stovka lidí. V r. 2025 jsme tuto oblíbenou výpravu uspořádali dokonce dvakrát, a to ve spojení s Velkou výstavou bezobratlých. Zájem veřejnosti nás utvrdil v tom, že tuto vycházku budeme

muset v nadcházejících letech pořádat znovu a co možná nejčastěji. Exkurze je navíc limitována aktivitou imag, která bývá zajímavá v podstatě jen několik dní v roce, navíc za příhodného počasí. V takovém případě však není vzácností pozorovat i 20 poletujících roháčů za jediný večer.

Za tesaříky obrovskými (obr. 1 a 2) se vydáváme na břeh rybníka Homolka do Milíčovského lesa na okraji Prahy. Zde na hrázi rybníka stojí několik statných dubů, kam údajně v 70. letech někdo vypustil několik imag dovezených neznámo odkud. To se alespoň domníval náš přední odborník na tesaříky Leo Heyrovský. Informace není nijak ověřena a nelze vyloučit, že se zde tesaříci vyskytují přirozeně, i když o tom panují pochybnosti. Nejbližší přirozený výskyt z blízkosti Prahy je např. na Křivoklátsku nebo v Polabí (Úpor). Nejpodezřivější byl jistý Kristián Pospíšil, který se „proslavil“ tendencemi vysazovat různé tesaříky, zejména kozlíčky rodu *Dorcadion* (sensu lato). Nachytná imaga kozlíčků umísťoval mimo jiné ve větším počtu v Košířích, kde vysadil též tesaříky obrovské v lokalitě Na Cibulce (M. Sláma, osobní sdělení). Podle Heyrovského byl v Praze tesařík obrovský také uměle vysazen neznámo kým v Libni a ve Stromovce. Žádný z těchto pokusů však nebyl úspěšný a imaga velmi rychle vymizela. Ještě dodáme, že podle vzpomínek Milana Slámy pocházela většina tehdy známých imag ze slovenského Štúrova. Zjištění původu „milíčovských cerďáků“ by tak mohly rozlousknout dnes dostupné molekulární analýzy.

Buď jak buď, u rybníka Homolka jsou dodnes, a dokonce se jim daří lépe a lépe. Dlouhou dobu se zdálo, že napaden je pouze jeden z místních dubů. Pokud bychom uvažovali o variantě, že byl druh vysazen, vydržela populace v jednom stromě zhruba 50 let. V posledních dvou letech se výletové otvory objevily i na dalších dvou zde stojících stromech, a imaga byla pozorována i na jiných stromech než na tom „původním“ – a stalo se tak vskutku „za pět minut dvanáct“. Během zimy 2025/2026 totiž velikán obývaný tesaříky padl a zanechal po sobě jen mohutný, larvami skrz naskrz prožraný pařez. Zlatý hřeb příští exkurze se tedy pojednou jeví jako méně

3 Roháč obecný (*Lucanus cervus*) je pro veřejnost velmi atraktivní druh. Foto P. Šípek

4 Exkurze zaměřená na roháče obecné a tesaříky obrovské bývají nejnavštěvovanější. Tento exemplář tesaříka obrovského si mohli prohlédnout účastníci vycházky na Vrbenské rybníky u Českých Budějovic. Foto M. Perlík

5 Rozpis entomologických exkurzí na měsíce červen až září

jistý. Tušíme ale, že právě unikátnost následující badatelské výpravy přiláká mnohem více účastníků než kdy předtím. Držme tesaříkům palce!

Oba výše zmíněné druhy aktivují zejména v podvečer, kdy aktivita většiny druhů hmyzu již spíše stagnuje, ale probouzejí se jiné, mnohdy charismatické druhy jako třeba velcí střevlíci nebo noční motýli. Exkurze jsou také kratší než ty běžné, což řadě návštěvníků vyhovuje. Praha je dobrou lokací, kde lze oba typy výprav provést a šance na spatření vytoženého druhu

jsou opravdu velké. Navíc se na lokalitu i zpět lze pohodlně dostat městskou hromadnou dopravou i v pozdních hodinách.

Když už byl zmíněn podvečer, je třeba připomenout další speciální exkurzi, a to lov hmyzu na světlo – pro mnohé legendární techniku (podrobněji na str. XC–XCIII této Živy). A stejně jako hmyz, i nejednoho návštěvníka rozsvícená žárovka bezpečně upoutá a přivábí. Na sledování světla a okolo poletujících stovek jedinců hmyzu uprostřed temné vlhde letní noci je něco až magického. Tradičním místem pro tento typ akce se stala přírodní rezervace Prokopské údolí, kde probíhá svícení na stepním biotopu ve vrcholové partii svahu, odkud se můžeme kochat nejen přilétajícím hmyzem, ale i romantickým výhledem na rozsvícenou Prahu.

Poslední speciální exkurzi, kterou zmíníme, jsme do repertoáru zařadili díky hmyzu roku 2024, jímž byly samotářské včely. Ukázalo se, že nejen včely, ale i mnohé milovníky hmyzu vytáhnou první jarní paprsky do přírody. A i když je počet prezentovaných druhů oproti letním exkurzím velmi omezený, právě samotářské včely s jejich úchvatnou biologií, zahrnující různé společenské systémy, dokážou tento drobný nedostatek plně vynahradiť.

Nezbývá než poděkovat všem, kteří se na pořádání entomologických exkurzí pod hlavičkou ČSE v r. 2025 podíleli, a zvláště Magistrátu hlavního města Prahy (MHMP) za finanční podporu části těchto akcí (projekt č. 18/2024). Kromě několikaleté podpory MHMP přispěje nově v r. 2026 na exkurze i Magistrát města České Budějovice. V okolí jihočeské metropole se tak můžete těšit na sérii vycházek do přírody, která bude oproti předchozím roků téměř dvojnásobná. Všechny zájemce o svět hmyzu a dalších bezobratlých srdečně zveme na všechny vycházky v r. 2026. Jejich základní přehled najdete v závěru tohoto článku (obr. 5) a podrobný předběžný rozpis na webu www.entospol.cz i Facebooku a Instagramu ČSE, kde zhruba s čtrnáctidenním předstihem vyvěšujeme plakáty na jednotlivé exkurze s bližšími informacemi. Těšíme se na vás!

Česká společnost entomologická

zve všechny zájemce o poznání hmyzu a dalších bezobratlých na

entomologické exkurze v roce 2026

červen	13. 6. Hluboká nad Vltavou	jižní Čechy	červenec	18. 7. PP Vela v Hostýnských vrších	východní Morava
	13. 6. Za roháci na Petřín	Praha		18. 7. Obora Hvězda	Praha
	20. 6. PR Roztocký háj-Tiché údolí	Praha	srpen	29. 8. PR Salabka	Praha
	21. 6. Za tesaříky obrovskými na Milíčov	Praha		5. 9. PR Prokopské údolí	Praha
	27. 6. Okolí Boleveckých rybníků	Plzeň	září		

www.entospol.cz
 facebook.com/entospol
 [entospol_cz](https://instagram.com/entospol_cz)
5